

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE ISTORIE
ИСТОРИЯ – НАШЕТО ВИША... (История)

Universitatea din Iași
„Alexandru Ioan Cuza“

UBB

UNIVERSITÉ
DE ROUEN
NORMANDIE

Cărți românești de învățătură (Iași - 1643, 1646).
370 de ani de la oficializarea limbii române în Moldova

Colocviu
Iași, 9 – 10 noiembrie 2016

Comitet științific și organizator

Ioan-Aurel Pop – acad., prof. univ. dr., Universitatea „Babeș-Bolyai”
din Cluj-Napoca

Pr. Dragoș Bahrim – dr., Mitropolia Moldovei și Bucovinei

Arcadie Bodale – dr., Arhivele Naționale Iași, Accademia di Romania
in Roma

Emil Dragnev – conf. univ. dr., Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău

Cătălin Jeckel – consilier cultural, Mitropolia Moldovei și Bucovinei

Andi Mihalache – dr., cerc., Institutul „A.D. Xenopol” din Iași

Eugen Munteanu – prof. univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Dan Ioan Mureșan – maître de conférences, dr., Université de Rouen Normandie, Franța

Laurențiu Rădvan – prof. univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Miercuri, 9 noiembrie 2016

09.30 – 10.50: Deschiderea oficială a lucrărilor Colocviului Cărți Românești de Învățătură (Iași 1643, 1646): IPS Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Dl. Mihai Chirica, Primarul Municipiului Iași, Dl. Maricel Popa, Președintele Consiliului Județean Iași, Dl. Petre Guran, Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe, Dl. Academician Alexandru Zub, Dl. Academician Demir Dragnev, Dl. Conf. Univ. Dr. Gheorghe Cojocaru.

10.50 - 11.00: pauză

11.00 - 13.00: I. Bazele istorice ale vernacularizării în Moldova
Moderatori: Gheorghe Cliveti (Iași) și Gheorghe Cojocaru (Chișinău)

Demir Dragnev (Chișinău), *Literatura în limba română din secolele XVII-XVIII și procesul de modernizare timpurie în Țările Române*

Matei Cazacu (Paris), *Utilizarea slavonei bisericești la români și cauzele abandonării ei*

Arcadie Bodale (Iași), *Adoptarea limbii române ca limbă oficială a Țării Moldovei: contribuția cancelariei domnești*

Ovidiu Pecican (Cluj-Napoca), *Cărturari, idei și comportamente printre românii din Moldova în epoca vasiliană*

13.00 – 15.30: pauză

15.30 – 17.30: II. Tiparul puterii și puterea tiparului

Moderator: Andrei Eșanu (Chișinău)

Elena Chiaburu (Iași), *Contribuții noi privitoare la tipografia înființată de Vasile Lupu la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași*

Ion Croitoru (Târgoviște), *Rolul tiparului în epoca domnului Moldovei Vasile Lupu*

Dragoș Mîrșanu (Iași), *Relațiile Moldovei cu Kievul și Moscova în vremea mitropolitului Varlaam*

Alin-Mihai Gherman (Cluj-Napoca), *Un triptic teologic: tipăriturile mitropolitului Varlaam*

17.30 – 17.45: pauză

17.45 – 19.45: III. Varlaam, „arhiepiscop și mitropolit de Suceava și a toată țara Moldovei, exarh al sfântului scaun de Constantinopol”

Moderator: Eugen Munteanu (Iași)

Ion Croitoru (Târgoviște), *Poziția Sfântului Varlaam, mitropolitul Moldovei, în fața inovațiilor protestante din epocă, reflectată în Cartea sa de învățătură (Iași, 1643)*

Iosif Camară (Iași), *Din activitatea catehetică a mitropolitului Varlaam în Transilvania*

Iraida Condrea (Chișinău), *Cazania lui Varlaam în spațiul basarabean: implicații identitare și impedimente ideologice*

Ludmila Usatâi (Chișinău), *Expresia sentimentului național în Cazania lui Varlaam*

Joi, 10 noiembrie 2016

09.30-12.00: IV. Introducerea limbii române în cultul bisericesc

Moderator: Demir Dragnev (Chișinău)

Ioan-Aurel Pop (Cluj-Napoca), *De ce Carte românească de învățătură? Români de la Răsărit de Carpați în tranziția de la națiunea medievală la cea modernă*

Andrei Eșanu, Valentina Eșanu (Chișinău), *Mitropolitul Dosoftei al Ardealului (1622-1627) - un precursor al Mitropolitului Varlaam al Moldovei*

Iosif Camară (Iași), *Geneza Noului Testament de la Bălgrad în lumina comparației cu Biblia de la Ostrog*

Eugen Munteanu (Iași), *Despre semnificațiile istorice ale versiunii Milescu a Vechiului Testament (Ms. 45), în raport cu programul implicit al Mitropolitului Varlaam de traducere în limba română a cărților bisericești*

Violeta Barbu (Bucureși), *„Graiul românesc să se ridice liber către Dumnezeu”. Reforma liturgică în țările române: etape, modele și fundamente teologice la cumpăna sec. XVII-XVIII*

Emil Dragnev (Chișinău), *Observații privind introducerea limbii române în pictura ecleziastică*

12.00 – 14.00: pauză

14.00 – 15.30: V. Dreptul limbii române

Moderator: Ioan-Aurel Pop (Cluj-Napoca)

Alin-Mihai Gherman (Cluj-Napoca), *Un colaborator apropiat al mitropolitului Varlaam, Eustratie logofătul*

Dan Ioan Mureșan (Rouen), *Ordonnance du Roy sur le fait de justice (1539) și Cartea românească de învățătură (1646). Oficializarea limbilor naționale în Franța lui Francisc I și în Moldova lui Vasile Lupu*

Oana Rizescu (București), *Limbajul dreptății în secolul al XVII-lea: practicile discursive și norma juridică din Cartea românească de învățătură și Îndreptarea legii*

15.30 – 16.00: pauză

16.00 – 19.00: VI. Impactul în durata lungă a revoluției culturale din sec. XVII

Moderator: Laurențiu Rădvan (Iași)

Ilie Moisuc (Iași), *Cronicile – cărți laice de învățătură. Grigore Ureche*

Elvira Sorohan (Iași), *Cronicile – cărți laice de învățătură. Miron Costin*

Daniel Niță-Danielescu (Iași) - *Moștenirea programului cultural românesc al Sfinților Mitropoliți Varlaam și Dosoftei. Considerații asupra „Înaintecuvântării” Mitropolitului Veniamin Costachi la ediția din 1834 a „Liturghierului”*

Liviu-Ioan Pelin (Iași), *Problema denumirii limbii române în Țara Moldovei între 1630-1812*

Gheorghe Cojocaru (Chișinău), *Inventarea cominternistă a unei „limbi” moldovenești distincte de cea română: o diversiune ideologico-identitară împotriva științei lingvistice*

Lista de participanți

1. Violeta Barbu, dr., cerc. șt., Institutul de Istorie Nicolae Iorga, Academia Română, București
2. Arcadie Bodale, dr., arhivist Arhivele Naționale Iași – Accademia di Romania in Roma
2. Iosif Camară, asist. cerc. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
3. Matei Cazacu, dr., cerc. șt., Conseil National de la Recherche Scientifique, Franța
4. Elena Chiaburu, dr., bibliotecar, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
5. Gheorghe Cojocaru, dr.hab., conf. univ., Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău
6. Iraida Condrea, dr.hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău
7. Ion Croitoru, dr., conf. univ., Universitatea Valahia, Târgoviște
8. Daniel Niță-Danielescu, dr., pr., lect.univ., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
9. Demir Dragnev, dr. hab., prof. univ., membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei
10. Emil Dragnev, dr., conf.univ., Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

11. Alin-Mihai Gherman, dr., prof. univ., Universitatea 1 Decembrie 1918, Alba Iulia
12. Andrei Eșanu, dr.hab., prof. univ., membru titular al Academiei de Științe a Moldovei
13. Valentina Eșanu, dr., cerc. Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău
14. Dragoș Mîrșanu, drd., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
15. Ilie Moisuc, dr., asist. univ., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
16. Eugen Munteanu, prof.univ. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Academia Română, Iași
17. Dan Ioan Mureșan, dr., maître de conférences, Université de Rouen Normandie
18. Ovidiu Pecican, dr., prof. univ., Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
19. Liviu-Ioan Pelin, dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
20. Ioan-Aurel Pop, prof. univ. dr., Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, membru titular al Academiei Române
21. Oana Rizescu, dr., cerc. șt., Institutul de Istorie Nicolae Iorga, Academia Română, București

22. Elvira Sorohan, dr., prof.univ., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

23. Ludmila Usatâi, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova